

The Relationship Between the Word /tò:/ as the Verb With Adverb in Thai: A Cognitive Semantic Study

ความสัมพันธ์ระหว่างคำว่า “ต่อ” ที่เป็นคำกริยากับคำกริยาวิเศษณ์ในภาษาไทย: การศึกษาตามแนววรรณคดีปริธาน

Kannawat Sukhaphiwat*

กณวัฒน์ สุขภักดิ์

Vipas Pothipath

วิภาส โพธิแพทย์

Kachen Tansiri

กเชนทร์ ดัชนี

Faculty of Arts, Chulalongkorn University, Thailand

Corresponding author*

e-mail: boss_human@hotmail.co.th

Received 21-02-2024

Revised 09-05-2024

Accepted 16-05-2024

DOI: 10.69598/artssu.2024.2951.

Keywords: the word /tò:/,
polyseme, grammaticalization

คำสำคัญ: คำว่า “ต่อ”, คำหลาย
ความหมาย, กระบวนการกลายเป็น
คำไวยากรณ์

Abstract

Objectives: The purpose of this article is to study the relationship between the verb /tò:/ with the meaning 'to appear after a reference' and the adverb /tò:/ with the meaning 'indicate the continuity of events'.

Methods: The data has been collected from documents from the 20th to the 26th Buddhist century, afterwards, I study the relationship between the verb /tò:/ with the meaning 'to appear after a reference' and the adverb /tò:/ with the meaning 'indicate the continuity of events' employing cognitive semantics and grammaticalization.

Results: The findings reveal that the verb /tò:/ with the meaning 'to appear after a reference' transforms into the adverb /tò:/ with the meaning 'indicate the continuity of events'. This phenomenon is affected by grammaticalization, involving semantic processes such as metonymy and syntactic transformation mechanisms such as reanalysis.

Application of the study: The research results can be applied to studying of language change in diachronic approaches. The analysis of semantic and syntactic contexts may be essential for considering the meanings of other words.

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์: บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคำกริยา “ต่อ” ที่มีความหมาย ‘ปรากฏถัดจากสิ่งอ้างอิง’ กับคำกริยาวิเศษณ์ “ต่อ” ที่มีความหมาย ‘บอกความสืบเนื่องของเหตุการณ์’

วิธีการศึกษา: รวบรวมข้อมูลจากเอกสารตั้งแต่ช่วงพุทธศตวรรษที่ 20 - พุทธศตวรรษที่ 26 หลังจากนั้น วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคำว่า “ต่อ” ที่เป็นคำกริยากับคำกริยาวิเศษณ์ในภาษาไทย โดยใช้แนวคิดทางวรรณคดีปริธาน และกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์

ผลการศึกษา: คำกริยา “ต่อ” ที่มีความหมาย ‘ปรากฏถัดจากสิ่งอ้างอิง’ เปลี่ยนแปลงหน้าทีไปเป็นคำกริยาวิเศษณ์ “ต่อ” ที่มีความหมาย ‘บอกความสืบเนื่องของเหตุการณ์’ โดยผ่านกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ ซึ่งมีกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางความหมาย ได้แก่ กระบวนการนามนัย และกลไกการเปลี่ยนแปลงทางวากยสัมพันธ์ ได้แก่ กลไกการวิเคราะห์ใหม่

การประยุกต์ใช้: ผลการศึกษานี้สามารถนำไปประยุกต์เพื่อใช้ศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางภาษาแบบข้ามสมัยและยังเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ความหมายของคำอื่น

บทนำ

คำว่า “ต่อ” เป็นคำหนึ่งในภาษาไทยที่มีหมวดคำและความหมายที่หลากหลาย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

- (1) ข้อความ 2 ข้อความนี้จะต่อกัน
- (2) น้องกำลังต่อตัวต่อ
- (3) เมื่อล้ออีกฝ่ายจนพอใจจึงถามต่อ
- (4) จำเลยยื่นข้อเรียกร้องต่อโจทก์

หมวดคำและความหมายของคำว่า “ต่อ” ในตัวอย่างที่ (1) – (4)

ตัวอย่างที่ (1) คำว่า “ต่อ” เป็นคำกริยา มีความหมาย ‘ปรากฏถัดจากสิ่งอ้างอิง’ แสดงการปรากฏของข้อความโดยมีอีกข้อความหนึ่งเป็นจุดอ้างอิงตำแหน่งการปรากฏ

ตัวอย่างที่ (2) คำว่า “ต่อ” เป็นคำกริยา มีความหมาย ‘ทำให้ติด’ แสดงการทำให้ตัวต่อติดกัน

ตัวอย่างที่ (3) คำว่า “ต่อ” เป็นคำกริยาวิเศษณ์ มีความหมาย ‘บอกความสืบเนื่องของเหตุการณ์’ ทำหน้าที่บอกความสืบเนื่องของเหตุการณ์การถาม

ตัวอย่างที่ (4) คำว่า “ต่อ” เป็นคำบุพบท มีความหมาย ‘บอกจุดหมาย’ ทำหน้าที่บอกจุดหมายของการยื่น

หมวดคำและความหมายที่หลากหลายของคำว่า “ต่อ” ดังตัวอย่างข้างต้นทำให้เกิดปัญหาในการสืบประวัติคำในเชิงนิรุกติศาสตร์ว่า คำว่า “ต่อ” เป็นคำหนึ่งคำที่มีหลายความหมาย หรือเป็นคำหลายคำที่บังเอิญมีรูปภาษาตรงกัน นักภาษาศาสตร์เรียกคำหนึ่งคำที่มีหลายความหมายโดยความหมายต่าง ๆ เหล่านี้สัมพันธ์กันว่า “คำหลายความหมาย (polyseme)” และเรียกคำหลายคำที่บังเอิญมีรูปภาษาตรงกันโดยไม่สามารถหาความสัมพันธ์ทางความหมายของคำเหล่านั้นได้ว่า “คำพ้องรูปพ้องเสียง (homonym)” ในกรณีของคำหลายความหมาย หากความหมายของคำเหล่านั้นมีหน้าที่ทางไวยากรณ์ที่แตกต่างกัน คำหลายความหมายดังกล่าวมักจะถูกรเรียกว่า “คำหลายหน้าที่” (polyfunctional word) (Office of the Royal Society, 2017)

คำว่า “ต่อ” ที่มีความหมาย ‘ปรากฏถัดจากสิ่งอ้างอิง’ และความหมาย ‘บอกความสืบเนื่องของเหตุการณ์’ มีความหมายซึ่งสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกัน ดังตัวอย่างที่ (5) และ (6)

(5) น้องยืมหนังสือต่อจากพี่

(6) ฉันยืมหนังสือต่ออีก 3 วัน

ตัวอย่างที่ (5) คำว่า “ต่อ” ที่มีความหมาย ‘ปรากฏถัดจากสิ่งอ้างอิง’ ปรากฏเป็นกริยาตัวที่สองในหน่วยสร้างกริยาเรียงแสดงลำดับของการยืมหนังสือ ซึ่งเกิดขึ้นหลังจากการยืมหนังสือของพี่

คำว่า “ต่อ” ที่มีความหมาย ‘ปรากฏถัดจากสิ่งอ้างอิง’ เมื่อปรากฏเป็นกริยาตัวที่สองในหน่วยสร้างกริยาเรียง ความหมายของคำว่า “ต่อ” ที่แสดงการปรากฏจะเลื่อนลง ส่วนความหมายที่แสดงลำดับซึ่งถัดจากสิ่งอ้างอิงจะเด่นชัดขึ้น

ตัวอย่างที่ (6) คำว่า “ต่อ” เป็นคำกริยาวิเศษณ์ มีความหมาย ‘บอกความสืบเนื่องของเหตุการณ์’ ทำหน้าที่บอกความสืบเนื่องของเหตุการณ์การยืมหนังสือ

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่า ความหมาย ‘ปรากฏถัดจากสิ่งอ้างอิง’ และความหมาย ‘บอกความสืบเนื่องของเหตุการณ์’ มีลักษณะความหมายที่ใกล้ชิดกัน ทั้งสองความหมายต่างอ้างถึงสิ่งก่อนหน้าเช่นเดียวกัน ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคำกริยา “ต่อ” ที่มีความหมาย ‘ปรากฏถัดจากสิ่งอ้างอิง’ กับคำกริยาวิเศษณ์ “ต่อ” ที่มีความหมาย ‘บอกความสืบเนื่องของเหตุการณ์’ ที่ปรากฏตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 20 จนถึงพุทธศตวรรษที่ 26 โดยอาศัยแนวคิดทางอรรถศาสตร์ปริชานและกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์

ขอบเขตการศึกษา

1. ผู้วิจัยแบ่งช่วงเวลาของการเก็บข้อมูลเป็น 7 ช่วง ได้แก่ พุทธศตวรรษที่ 20 (พ.ศ. 1901- พ.ศ. 2000) พุทธศตวรรษที่ 21 (พ.ศ. 2001- พ.ศ. 2100) พุทธศตวรรษที่ 22 (พ.ศ. 2101- พ.ศ. 2200) พุทธศตวรรษที่ 23 (พ.ศ. 2201- พ.ศ. 2300) พุทธศตวรรษที่ 24 (พ.ศ. 2301- พ.ศ. 2400) พุทธศตวรรษที่ 25 (พ.ศ. 2401- พ.ศ. 2500) และพุทธศตวรรษที่ 26 (พ.ศ. 2501-2563)

2. ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารแต่ละสมัยดังนี้

2.1 พุทธศตวรรษที่ 20 - พุทธศตวรรษที่ 23 เป็นช่วงที่มีเอกสารที่ใช้ในการศึกษาเป็นจำนวนน้อย ผู้วิจัยจึงเก็บรวบรวมข้อมูลคำว่า “ต่อ” จากเอกสารทั้งหมดโดยไม่มีเกณฑ์การคัดเลือกเพิ่มเติม

¹ คำว่า “ต่อ” ที่ปรากฏในโครงสร้างนี้ ผู้วิจัยวิเคราะห์เป็นหมวดคำกริยา เนื่องจากยังคงมีคุณสมบัติความเป็นคำกริยา ที่สามารถขยายด้วย บุพบทวลี “จาก” ซึ่งบอกแหล่งเดิมได้

2.2 พุทธศตวรรษที่ 24 - พุทธศตวรรษที่ 25 เป็นช่วงที่มีเอกสารที่ใช้ในการศึกษาเป็นจำนวนมาก ผู้วิจัยจึงเก็บรวบรวมข้อมูลคำว่า “ต่อ” โดยอาศัยเกณฑ์การคัดเลือกเอกสารเพิ่มเติมเพื่อให้เกิดการกระจายตัวของกลุ่มข้อมูล โดยคัดเลือกเอกสาร²ที่นำมาใช้ในแต่ละสมัยจำนวน 14 เล่ม จากลักษณะเนื้อหา 7 ประเภท ประเภทละ 2 เล่ม ได้แก่ เอกสารที่บันทึกเรื่องราวเหตุการณ์ เอกสารที่มีลักษณะเป็นจดหมายหรือมีการโต้ตอบกัน เอกสารการปกครอง เอกสารวิชาการ เอกสารบันเทิงคดี เอกสารแปล เอกสารที่รวมหลาย ๆ เรื่อง (ตัวอย่างเช่น หนังสือพิมพ์ วารสาร) (Jarajjarungkiat, 2012)

2.3 พุทธศตวรรษที่ 26 เป็นช่วงสมัยปัจจุบัน ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลคำว่า “ต่อ” จากคลังข้อมูลภาษาไทยแห่งชาติ (<https://www.arts.chula.ac.th/ling/tnc3/>) และเว็บไซต์พันทิปดอตคอม (<https://pantip.com/>)

วัตถุประสงค์การศึกษา

เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคำกริยา “ต่อ” ที่มีความหมาย ‘ปรากฏชัดจากสิ่งอ้างอิง’ กับคำกริยาวิเศษณ์ “ต่อ” ที่มีความหมาย ‘บอกความสืบเนื่องของเหตุการณ์’

สมมติฐานการศึกษา

คำกริยา “ต่อ” ที่มีความหมาย ‘ปรากฏชัดจากสิ่งอ้างอิง’ ขยายความหมายไปเป็นคำกริยาวิเศษณ์ “ต่อ” ที่มีความหมาย ‘บอกความสืบเนื่องของเหตุการณ์’ โดยผ่านกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ ซึ่งมีกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางความหมายที่มีบทบาทสำคัญ คือ กระบวนการนามนัย และกลไกการเปลี่ยนแปลงทางวากยสัมพันธ์ที่มีบทบาทสำคัญ คือ กลไกการวิเคราะห์ใหม่

วิธีการศึกษา

1. แนวคิดทางอรรถศาสตร์ปริธาน

อรรถศาสตร์ปริธาน (cognitive semantics) เป็นสาขาหนึ่งของภาษาศาสตร์ปริธาน³ (cognitive linguistics) ที่ศึกษาความหมายโดยเชื่อมโยงกับระบบปริธานหรือระบบความคิดในแง่ของการรับรู้และจัดการประสบการณ์ทางโลก (Office of the Royal Society, 2017) แนวคิดสำคัญของอรรถศาสตร์ปริธาน คือ ความหมายเกิดจากการสร้างมโนทัศน์⁴ผ่านประสบการณ์จากการรับรู้ (perception) ดังนั้นการอธิบายความหมายในมุมมองอรรถศาสตร์ปริธานจึงต้องใช้ความรู้ ความเข้าใจ ประสบการณ์ และบริบทต่าง ๆ เข้ามามีส่วนในการวิเคราะห์ความหมาย (Lakoff & Johnson, 1980: 196-197; Wongthai, 2019: 6)

แนวคิดทางอรรถศาสตร์ปริธานที่นำมาใช้ในงานวิจัยนี้ ได้แก่ ผังภาพ (image schema) และแนวคิดการมีหลายความหมายอย่างมีหลักการ (principled polysemy)

1.1 ผังภาพ (image schema)

ผังภาพ (image schema) คือแบบจำลองทางปริธานที่ถูกสร้างขึ้นมาจากรูปแบบของกิจกรรมหรือการกระทำต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นซ้ำ ๆ อย่างมีลำดับขั้นตอน ผังภาพไม่ใช่มโนทัศน์ที่สมบูรณ์และมีรายละเอียดชัดเจน แต่เป็นมโนทัศน์ที่มีลักษณะเป็นนามธรรมประกอบขึ้นจากรูปแบบของประสบการณ์ที่เกิดขึ้นซ้ำ ๆ ตัวอย่างเช่น ผังภาพการบรรจุ (CONTAINMENT schema) ซึ่งมีที่จากประสบการณ์ทางร่างกายของมนุษย์ที่สัมพันธ์กับพื้นที่ปิดล้อม เช่น การกินอาหาร การหายใจ การสวมถุงมือ การเดินเข้าไปในห้อง การเข้าไปนั่งในรถ มนุษย์เรียนรู้

² เอกสารแต่ละเล่มที่ผู้วิจัยคัดเลือก หากเอกสารเล่มใดมีจำนวนหน้าไม่ถึง 120 หน้า ผู้วิจัยจะเลือกศึกษาทั้งหมด แต่หากเอกสารใดมีจำนวนหน้ามากกว่า 120 หน้า ผู้วิจัยจะเลือกศึกษาเฉพาะ 120 หน้าแรกเท่านั้น

³ ปริธาน (cognition) คือ การเรียนรู้หรือการจัดระบบสรรพสิ่งที่ได้เรียนรู้ทางประสาทสัมผัสสร้างเป็นองค์ความรู้และเก็บไว้ในสมอง (Matlin, 1983 : 2; Office of the Royal Society, 2017 : 68)

⁴ มโนทัศน์ (concept) คือ ภาพรวมหรือความคิดรวบยอดเกี่ยวกับสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่เก็บไว้ในใจหรือในระบบปริธาน ยกตัวอย่างเช่น มโนทัศน์ “นก” จะเป็นความคิดรวบยอดเกี่ยวกับนกที่เราได้พบเห็นมาหลากหลายสายพันธุ์ผ่านประสบการณ์จากประสาทสัมผัสต่าง ๆ ไม่ใช่ภาพของนกพันธุ์ใดพันธุ์หนึ่ง (Office of the Royal Society, 2017 : 76; Wongthai, 2019 : 3)

มโนทัศน์การบรรจุจากการกระทำที่มีรูปแบบซ้ำ ๆ ดังกล่าว กล่าวคือ การนำสิ่งจากภายนอกมาบรรจุไว้ภายใน โครงสร้างประสบการณ์ที่เกิดขึ้นซ้ำ ๆ ทำให้เกิดผังภาพดังแผนภาพที่ 1 (Johnson, 1987 ; Wongthai, 2019 : 12-13)

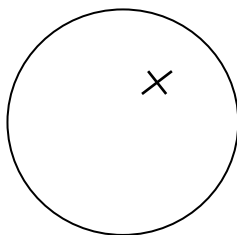

Figure 1 CONTAINMENT schema

(Source: Sukhaphiwat et al, 2024)

Figure 1 แสดงผังภาพการบรรจุ (CONTAINMENT schema) โดยมีวงกลมแสดงขอบเขตของพื้นที่ภายในและภายนอก สัญลักษณ์กากบาทแทนสิ่งอ้างอิงที่ถูกบรรจุไว้ภายในพื้นที่วงกลม

1.2 การมีหลายความหมายอย่างมีหลักการ (principled polysemy)

ไทเลอร์และอีวานส์ (Tyler & Evans, 2003 ; Evans, 2004 ; Evans, 2005) เสนอเกณฑ์ในการตัดสินความหมายที่แยกออกมาเป็นความหมายใหม่ไว้ 3 ข้อดังนี้

1. เกณฑ์ทางความหมาย (meaning criterion) มีความหมายใหม่ที่ไม่ปรากฏในความหมายเดิม

2. เกณฑ์การอธิบายมโนทัศน์ (concept elaboration criterion) มีรูปแบบหรือข้อจำกัดการปรากฏที่ต่างออกไปจากความหมายเดิม ซึ่งเกิดจากเอกลักษณ์ของความหมายแต่ละความหมาย

3. เกณฑ์ทางไวยากรณ์ (grammatical criterion) มีรูปแบบโครงสร้างที่ต่างออกไปจากความหมายเดิม

ความหมายจะถูกตัดสินแยกเป็นความหมายใหม่ก็ต่อเมื่อผ่านเกณฑ์ตัดสินความหมายใหม่อย่างน้อย 2 ข้อ กล่าวคือจะต้องผ่านเกณฑ์ทางความหมายและผ่านเกณฑ์ข้อที่เหลือข้อใดข้อหนึ่งหรือทั้งหมด

ผู้วิจัยได้นำแนวคิดการมีหลายความหมายอย่างมีหลักการมาประยุกต์ใช้เพื่อวิเคราะห์ความหมายของคำว่า “ต่อ” เพื่อลดความเป็นอัตวิสัยในการตัดสินความหมายเป็นความหมายใหม่

2. แนวคิดกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์

กระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ คือ กระบวนการเพิ่มขอบเขตทางไวยากรณ์ของคำเนื้อหาเปลี่ยนแปลงไปสู่คำไวยากรณ์ และการเปลี่ยนแปลงของคำที่มีความเป็นไวยากรณ์น้อยเปลี่ยนแปลงไปสู่คำที่มีความเป็นไวยากรณ์มาก (Kurylowicz, 1965) กระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำแต่ละคำจะเกิดขึ้นในหน่วยสร้าง (construction) หรือบริบท (context) ที่เฉพาะเจาะจง ซึ่งเอื้อต่อการอนุมานความหมายเป็นความหมายใหม่

ผู้วิจัยแบ่งการวิเคราะห์กระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์เป็น 3 หัวข้อ ได้แก่ บริบทในกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ กระบวนการเปลี่ยนแปลงทางความหมาย และกลไกการเปลี่ยนแปลงทางวากยสัมพันธ์

2.1 บริบทในกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์

ไฮเนอ (Heine, 2002) ได้แบ่งบริบทในกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์เป็น 4 ระยะ แต่ละระยะจะแสดงลำดับขั้นตอนซึ่งความหมายทางไวยากรณ์ที่ซ่อนอยู่เบื้องหลังความหมายประจำรูปได้ค่อย ๆ เปลี่ยนแปลงกลายเป็นความหมายประจำรูปใหม่ ดังนี้

ระยะที่ 1 ระยะเริ่มต้น (initial stage) เป็นระยะที่รูปภาษาที่มีความหมายเชิงเนื้อหาหรือความหมายดั้งเดิมพบในบริบทที่หลากหลาย

ระยะที่ 2 บริบทเชื่อมโยง (bridging context) เป็นระยะที่รูปภาษาปรากฏในบริบทที่เอื้อต่อการอนุมานความหมายใหม่ บริบทนี้เริ่มสามารถอนุมานความหมายเป็นความหมายใหม่ได้ แต่ความหมายดั้งเดิมก็ยังคงปรากฏในลักษณะที่เด่นกว่า

ระยะที่ 3 บริบทเปลี่ยน (switching context) เป็นระยะที่รูปภาษาปรากฏในบริบทที่ความหมายใหม่เริ่มปรากฏเด่นกว่าความหมายดั้งเดิม ในบริบทนี้ความหมายดั้งเดิมและความหมายใหม่มีการตีความที่แยกออกจากกันอย่างชัดเจน

ระยะที่ 4 การกลายเป็นแบบแผน (conventionalization) เป็นระยะที่รูปภาษากลายเป็นความหมายใหม่อย่างสมบูรณ์ ในระยะนี้รูปภาษาไม่สามารถตีความเป็นความหมายดั้งเดิมได้

ปริบทในกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ทั้ง 4 ระยะ สะท้อนให้เห็นว่าคำเนื้อหาและคำไวยากรณ์ไม่ได้มีลักษณะที่แยกออกจากกันอย่างเด็ดขาด (discrete) แต่มีลักษณะเป็นแนวต่อเนื่อง (continuum) ที่ลดหลั่นกันตามระดับความเป็นไวยากรณ์

ระยะปริบทเชื่อมโยงหรือระยะปริบทเปลี่ยนเน้นย้ำความคิดของฮอปเปอร์และทรอกอต (Hopper & Traugott, 2003) ที่ว่ากระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ต้องเกิดในปริบททางวากยสัมพันธ์ที่เฉพาะเจาะจง ปริบทที่เฉพาะดังกล่าวจะนำไปสู่ความกำกวมทางความหมายที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงหน้าที่ทางไวยากรณ์ในที่สุด

2.2 กระบวนการเปลี่ยนแปลงทางความหมาย

กระบวนการทางปริชาน (cognitive process) เป็นกระบวนการเบื้องหลังที่ผลักดันหรือนำไปสู่กระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์

ในหัวข้อนี้ ผู้วิจัยจะนำเสนอการเปลี่ยนแปลงทางความหมายที่เกิดขึ้นในกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ โดยอาศัยกระบวนการทางปริชานจำนวน 2 กระบวนการ ได้แก่ กระบวนการอุปลักษณ์ (metaphorical process) และกระบวนการนามนัย (metonymic process)

กระบวนการอุปลักษณ์ คือ กระบวนการทางปริชานที่ใช้ทำความเข้าใจโนทัศน์โดยการเชื่อมโยงวงมโนทัศน์สองวงเข้าด้วยกัน วงมโนทัศน์ดั้งเดิมที่ใช้เพื่อทำความเข้าใจอีกรวมโนทัศน์หนึ่งจะมีลักษณะที่ไม่ซับซ้อนและเป็นรูปธรรม เรียกว่า “วงมโนทัศน์ต้นทาง (source domain)” ส่วนวงมโนทัศน์ที่เป็นเป้าหมายของการทำความเข้าใจจะมีลักษณะที่ซับซ้อนและเป็นนามธรรมเรียกว่า “วงมโนทัศน์เป้าหมาย (target domain)” การเชื่อมโยงความหมายเพื่อทำความเข้าใจวงมโนทัศน์เป้าหมายจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อผู้ใช้ภาษารับรู้ได้ถึงความคล้ายคลึงหรือสอดคล้อง (correspondence) ของทั้งสองวงมโนทัศน์ พิจารณาคำว่า “หลัง” ในตัวอย่างต่อไปนี้

(1) วณิดาทำงานอยู่หลังบ้าน

(2) ชูวิทย์มาถึงที่ทำงานหลัง 8.00 น.

หมวดคำและความหมายของคำว่า “หลัง” ในตัวอย่างที่ (1) และ (2)

ตัวอย่างที่ (1) คำว่า “หลัง” เป็นหมวดคำบุพบททำหน้าที่บอกความสัมพันธ์ทางสถานที่

ตัวอย่างที่ (2) คำว่า “หลัง” เป็นหมวดคำบุพบททำหน้าที่บอกความสัมพันธ์ทางเวลา

ความหมายของคำว่า “หลัง” ที่ทำหน้าที่บอกความสัมพันธ์ทางสถานที่เปลี่ยนแปลงความหมายไปเป็นความหมายบอกความสัมพันธ์ทางเวลาโดยผ่านกระบวนการอุปลักษณ์ กล่าวคือ การเชื่อมโยงความหมายข้ามวงมโนทัศน์จากวงมโนทัศน์พื้นที่ไปสู่วงมโนทัศน์เวลา (อุปลักษณ์มโนทัศน์ “เวลาคือพื้นที่ (TIME IS SPACE)”) การเชื่อมโยงความหมายดังกล่าวเกิดขึ้นจากการที่ผู้ใช้ภาษารับรู้ได้ถึงความคล้ายคลึงหรือสอดคล้องกันของ “พื้นที่” และ “เวลา”

กระบวนการนามนัย คือ กระบวนการทางปริชานที่เชื่อมโยงความหมายของส่วนสองส่วนที่ใกล้ชิดกัน โดยหลักการแล้ว นามนัยจะมีพื้นฐานอยู่บนการอ้างถึงหรือการใช้สิ่งใดสิ่งหนึ่งในการอ้างถึงอีกสิ่งหนึ่งที่มีความใกล้ชิดกัน (contiguity) พิจารณาคำว่า “ขวด” ในตัวอย่างต่อไปนี้

(3) เธอดื่มขวดนี้ให้หมด

ในประโยคนี้คำว่า “ขวด” ไม่ได้มีความหมายว่า ‘ภาชนะที่บรรจุของเหลว’ แต่มีความหมายหมายถึง ‘ของเหลวที่ถูกบรรจุขวด’ การเปลี่ยนแปลงความหมายดังกล่าวเกิดขึ้นจากกระบวนการนามนัยที่เชื่อมโยงความหมายของส่วนสองส่วนที่ใกล้ชิดกันคือ “ขวด” และ “ของเหลวที่ถูกบรรจุในขวด”

2.3 กลไกการเปลี่ยนแปลงทางวากยสัมพันธ์

กลไก (mechanism) คือ สิ่งที่ผลักดันหรือนำไปสู่กระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ เป็นการแสวงหาคำตอบต่อคำถามที่ว่ารูปภาษาเปลี่ยนจากรูปแบบหนึ่งไปเป็นอีกรูปแบบหนึ่งได้อย่างไร (Thepkanjana, 2016: 41)

ในหัวข้อนี้ ผู้วิจัยจะนำเสนอกลไกการเปลี่ยนแปลงทางวากยสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นในกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์จำนวน 2 กลไก ได้แก่ กลไกการวิเคราะห์ใหม่ (reanalysis) และกลไกการเทียบแบบ (analogy)

กลไกการวิเคราะห์ใหม่ คือ กลไกทางภาษาที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับโครงสร้างของรูปภาษา เป็นการจัดเรียงความสัมพันธ์ใหม่ในโครงสร้างเดิม ดังนั้นจึงไม่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของรูปภาษาในระดับผิว แล่งแอดเคอร์จำแนกการวิเคราะห์ใหม่ออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้ (Langacker, 1977 as cited in Thepkanjana, 2016 : 41-54)

1. การแบ่งขอบเขตใหม่ (resegmentation) คือ การแบ่งขอบเขตของหน่วยคำในคำคำหนึ่งๆ ที่ต่างไปจากเดิม เช่น คำว่า “hamburger” ที่แต่เดิมผู้พูดวิเคราะห์คำนี้ว่าประกอบจาก [hamburg] + [er] มีความหมายว่าอาหารที่ทำด้วยขนมปังกลม 2 ก้อนประกบเนื้อสัตว์บดซึ่งเป็นอาหารมาจากเมืองฮัมบวร์กในประเทศเยอรมนี ต่อมาเกิดการแบ่งขอบเขตใหม่เป็น [ham] + [burger] และมีการนำคำอื่น ๆ มาแทนที่คำว่า “ham” เช่น cheeseburger, fishburger และ beefburger

2. การสร้างโครงสร้าง/ความหมายใหม่ (syntactic/semantic reformulation) เป็นการเปลี่ยนแปลงในระดับที่ลึกกว่าการแบ่งขอบเขตใหม่ ตัวอย่างเช่น โครงสร้าง [try and VERB]

ตัวอย่างโครงสร้าง [try and VERB] เช่น I'll try and contact her ประโยคดังกล่าวสามารถตีความได้ 2 รูปแบบ คือ [try and contact] เป็น [คำกริยา + คำกริยา] และ [คำช่วยหน้ากริยา + คำกริยา]

การตีความโครงสร้างใหม่จาก [คำกริยา + คำกริยา] เป็น [คำช่วยหน้ากริยา + คำกริยา] เกิดจากการสร้างโครงสร้าง/ความหมายใหม่ (syntactic/semantic reformulation) กล่าวคือ คำว่า “try and” เกิดการวิเคราะห์ใหม่จากคำกริยาเป็นคำช่วยหน้ากริยาแสดงการที่ผู้กระทำกระทำอาการที่แสดงโดยกริยาวิเศษณ์ที่ตามมาไม่สำเร็จ และแสดงว่าผู้พูดไม่มั่นใจว่าผู้กระทำจะกระทำสำเร็จ (Hopper & Traugott, 2003 : 50)

กลไกการวิเคราะห์ใหม่ทั้งสองประเภทมักก่อให้เกิดความกำกวมทางภาษาที่ทำให้สามารถตีความความหมายได้มากกว่า 1 ประการ (Hopper & Traugott, 2003 : 52)

กลไกการเทียบแบบ (analogy) คือ กลไกทางภาษาที่ทำให้โครงสร้างทางวากยสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นมีปริบทการใช้ที่กว้างขวางขึ้น การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเป็นการเปลี่ยนแปลงทางระดับผิว ไม่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของกฎในภาษา (Hopper & Traugott, 2003 : 63-67)

ผลการศึกษา

1. การจำแนกหมวดคำของคำว่า “ต่อ”

การจำแนกหมวดคำของคำว่า “ต่อ” ในงานวิจัยนี้ อาศัยเกณฑ์ตำแหน่งการปรากฏในกรอบประโยคทดสอบ⁵ และเกณฑ์หน้าที่ซึ่งประยุกต์แนวคิดมาจาก Panupong (1987 : 51-64) สามารถจำแนกหมวดคำของคำว่า “ต่อ” เป็นจำนวน 2 หมวดคำ ได้แก่ หมวดคำกริยาและหมวดคำกริยาวิเศษณ์

1.1 หมวดคำกริยา

คำว่า “ต่อ” ที่เป็นหมวดคำกริยาจะต้องทำหน้าที่เป็นส่วนหลักของภาคแสดง แสดงอาการ เหตุการณ์ สภาพ หรือความรู้สึกต่าง ๆ ของนามวลีที่เป็นหน่วยประธาน (ป) และสามารถปรากฏในกรอบประโยคทดสอบกรอบที่ 1 หรือกรอบที่ 2 ได้

กรอบที่ 1 คำนาม คำช่วยหน้ากริยา _____ (คำนาม) (คำนาม)

กรอบที่ 2 คำนาม _____ (คำนาม) (คำนาม) คำช่วยหลังกริยา

ตัวอย่าง คำว่า “ต่อ” ที่จัดเป็นสมาชิกของหมวดคำกริยา

(1) ข้อความมันน่าจะต่อกัน

(Pantip, 2020)

⁵ กรอบประโยคทดสอบ คือ กรอบที่นำมาใช้เพื่อทดสอบหมวดคำแต่ละชนิด ซึ่งเกิดจากการสังเกตตำแหน่งของคำต่าง ๆ ในประโยค คำที่สามารถเติมลงในช่องว่างของกรอบประโยคทดสอบได้ จะถือว่าเป็นหมวดคำประเภทนั้น (Panupong, 1987: 52)

NP ₁		VP		NP ₂
Noun	Pronoun	Auxiliary verb	Verb	Pronoun ⁶
ข้อความ	มัน	น่าจะ	ต่อ	กัน

ข้อความที่ขีดเส้นใต้มีความหมายว่า ‘ข้อความมันน่าจะติดกัน’

ตัวอย่างที่ (1) คำว่า “ต่อ” จัดเป็นสมาชิกของหมวดคำกริยา เนื่องจากสามารถปรากฏในกรอบประโยคทดสอบกรอบที่ 1 (คำนาม คำช่วยหน้ากริยา _____ คำนาม) และทำหน้าที่เป็นส่วนหลักของภาคแสดงแสดงการกระทำของนามวลีที่เป็นหน่วยประธาน (ป) ในตัวอย่างที่ (1) คำว่า “ต่อ” มีความหมายว่า ‘ปรากฏถัดจากสิ่งอ้างอิง’ ทำหน้าที่เป็นส่วนหลักของภาคแสดง

1.2 หมวดคำกริยาวิเศษณ์

คำว่า “ต่อ” ที่เป็นหมวดคำกริยาวิเศษณ์จะต้องทำหน้าที่ขยายคำกริยาหรือคำกริยาวิเศษณ์ และสามารถปรากฏในกรอบประโยคทดสอบกรอบที่ 3 ได้

กรอบที่ 3 คำนาม คำกริยา (คำนาม) (คำนาม) _____

ตัวอย่าง คำว่า “ต่อ” ที่จัดเป็นสมาชิกของหมวดคำกริยาวิเศษณ์

(2) เจ้านอนต่อเถาะ หยางเซียงเอ้อ

(Department of Linguistics, 2020)

NP ₁		VP
Noun		Verb
เจ้า		นอน

		Adverb
		ต่อ

ข้อความที่ขีดเส้นใต้ คำว่า “ต่อ” ทำหน้าที่บอกความสืบเนื่องของเหตุการณ์การนอน

2. โครงสร้างและคุณสมบัติทางอรรถวากยสัมพันธ์ของคำว่า “ต่อ”

คำว่า “ต่อ” แต่ละความหมายมีโครงสร้างและคุณสมบัติทางอรรถวากยสัมพันธ์ดังนี้

2.1 คำกริยา “ต่อ” ที่มีความหมาย ‘ปรากฏถัดจากสิ่งอ้างอิง’

การปรากฏถัดจากสิ่งอ้างอิงเป็นเหตุการณ์ที่แสดงการปรากฏของสิ่งหนึ่งโดยมีอีกสิ่งหนึ่งเป็นจุดอ้างอิงตำแหน่งการปรากฏ ประกอบด้วยหน่วยร่วมเหตุการณ์อย่างน้อย 2 หน่วย ที่มีบทบาททางความหมายเป็นสิ่งที่ปรากฏและสิ่งอ้างอิง หน่วยร่วมเหตุการณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นผ่านโครงสร้างของคำกริยา “ต่อ” ที่ประกอบด้วยอาร์กิวเมนต์⁷อย่างน้อย 2 หน่วย ซึ่งสามารถแสดงเป็นผังภาพได้ดังนี้

⁶ Panupong (1987:64) จัดหมวดคำสรรพนามไว้เป็นประเภทย่อยของคำนาม

⁷อาร์กิวเมนต์ (argument) เป็นคำศัพท์ที่ใช้ในระนาบของวากยสัมพันธ์เพื่อหมายถึง หน่วยทางวากยสัมพันธ์ที่อ้างถึงหน่วยร่วมเหตุการณ์ในระนาบของอรรถศาสตร์ อาร์กิวเมนต์สามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภทย่อยตามลักษณะความสัมพันธ์กับคำกริยาหรือภาคแสดง ได้แก่ อาร์กิวเมนต์แกนหลัก (core argument) และอาร์กิวเมนต์ชายขอบ (peripheral argument) อาร์กิวเมนต์หลักคือหน่วยที่บังคับการปรากฏ (obligatory) หรือสามารถตีความได้อย่างชัดเจนในบริบท ส่วนอาร์กิวเมนต์ชายขอบคือหน่วยที่ไม่บังคับการปรากฏ (optional) (Mueanjai, 2011)

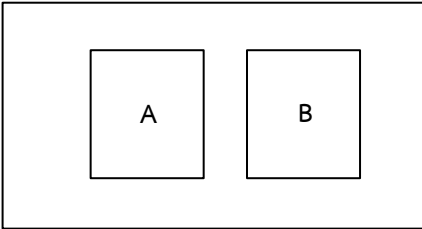
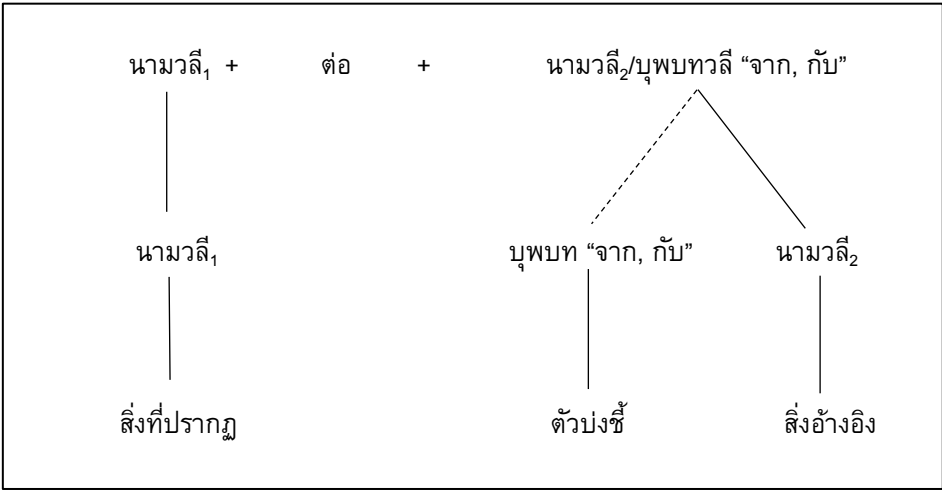

Figure 2 TO APPEAR A REFERENCE schema

(Source: Sukhaphiwat et al, 2024)

จากผังภาพจะเห็นได้ว่าวัตถุ B (สิ่งที่ปรากฏ) ปรากฏในตำแหน่งที่ถัดมาจากวัตถุ A (สิ่งอ้างอิง) โดยใช้วัตถุ A เป็นจุดอ้างอิงตำแหน่งการปรากฏ คำกริยา “ต่อ” ที่มีความหมาย ‘ปรากฏถัดจากสิ่งอ้างอิง’ เป็นคำกริยาที่แสดงสภาพการณ์ (state) ปรากฏในโครงสร้างพื้นฐานดังต่อไปนี้

โครงสร้าง นามวลี₁ + ต่อ + นามวลี₂/บุพบทวลี “จาก, กับ”

โครงสร้างนี้ประกอบด้วยนามวลีจำนวน 2 วลี ที่มีบทบาททางความหมายเป็นสิ่งที่ปรากฏและสิ่งอ้างอิง ซึ่งมีคุณสมบัติทางความหมายดังนี้

สิ่งที่ปรากฏปรากฏในโครงสร้างเป็นนามวลี₁ มีคุณสมบัติทางความหมายเป็นสิ่งที่ไม่มีชีวิต

สิ่งอ้างอิงปรากฏในโครงสร้างเป็นนามวลี₂ มีคุณสมบัติทางความหมายเป็นสิ่งที่ไม่มีชีวิต สามารถปรากฏร่วมกับคำบุพบท “จาก” หรือ “กับ” เพื่อชี้เน้นความเป็นแหล่งที่มาหรือความเป็นผู้ร่วมเหตุการณ์ตามลำดับ

ตัวอย่าง โครงสร้าง นามวลี₁ + ต่อ + นามวลี₂/บุพบทวลี “จาก, กับ”

เราเลยเปิดแชทไป ข้อความมันไม่ต่อกัน มันเหมือนคุยแล้วลบ

(Pantip, 2020)

NP ₁	Negative word	Verb	NP ₂
ข้อความมัน	ไม่	ต่อ	กัน

ข้อความที่ขีดเส้นใต้มีความหมายว่า ‘ข้อความมันไม่ปรากฏติดกัน’

ตัวอย่าง โครงสร้าง นามวลี₁ + ต่อ + นามวลี₂/บุพบทวลี “จาก, กับ”

จังหวัดสตูลมีแนวชายฝั่ง ๑๔๕ กิโลเมตร อยู่ในเขต ๔ อำเภอ ต่อแดนกับมาเลเซีย คือชายฝั่งของอำเภอเมือง

ขึ้นมาอำเภอท่าแพ อำเภอละงู และอำเภอทุ่งหว้าซึ่งต่อกับจังหวัดตรัง

(Department of Linguistics, 2020)

NP ₁	Verb	PP	
		Preposition	NP ₂
(อำเภอทุ่งหว้า)	ต่อ	กับ	จังหวัดตรัง

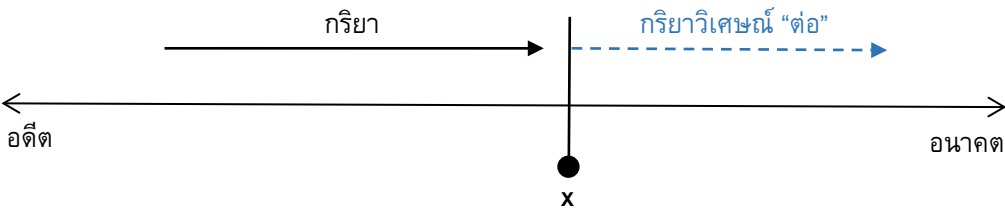
ข้อความที่ขีดเส้นใต้มีความหมายว่า ‘(อำเภอทุ่งหว้า) ติดกับจังหวัดตรัง’
คำกริยา “ต่อ” ที่มีความหมาย ‘ปรากฏถัดจากสิ่งอ้างอิง’ สามารถปรากฏเป็นกริยาตัวที่สองในหน่วยสร้างกริยาเรียงเพื่อบอกลำดับการปรากฏในเชิงพื้นที่หรือเชิงเวลาได้
ตัวอย่าง หน่วยสร้างกริยาเรียงที่ปรากฏคำกริยา “ต่อ” บอกลำดับเชิงพื้นที่
จุดตัดเจ็กเห็นตั้งนั้นก็ลุกออกมาเอาพุทธรณ์เขียนอักษรต่อลงต้นบรรทัดสองตัวว่าแต่โล่ของผสมกันเข้าว่าโล่ของจุดตัดเจ็ก
(Phrakhang (hon), 1973)

NP ₁	Verb ₁	NP ₂	Verb ₂	NP ₃
(จุดตัดเจ็ก)	เขียน	อักษร	ต่อ	ต้นบันทึก

ข้อความที่ขีดเส้นใต้มีความหมายว่า ‘(จุดตัดเจ็ก) เขียนอักษรถัดลงมาจากต้นบรรทัด’
ตัวอย่าง หน่วยสร้างกริยาเรียงที่ปรากฏคำกริยา “ต่อ” บอกลำดับเชิงเวลา
ผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย คือ คุณพิสุทธิ นิมมานเหมินท์ ซึ่งดำรงตำแหน่งต่อจาก ดร.ป๋วย อึ๊งภากรณ์ที่ได้ขอลาออกไปไม่นาน
(Department of Linguistics, 2020)

NP ₁	Verb ₁	NP ₂	Verb ₂	PP	
				Preposition	NP ₃
(คุณพิสุทธิ นิมมานเหมินท์)	ดำรง	ตำแหน่ง	ต่อ	จาก	ดร.ป๋วย อึ๊งภากรณ์

ข้อความที่ขีดเส้นใต้มีความหมายว่า ‘(คุณพิสุทธิ นิมมานเหมินท์) ดำรงตำแหน่งถัดจาก ดร.ป๋วย อึ๊งภากรณ์’
2.2 คำกริยวิเศษณ์ “ต่อ” ที่มีความหมาย ‘บอกความสืบเนื่องของเหตุการณ์’
คำกริยวิเศษณ์ “ต่อ” ที่มีความหมาย ‘บอกความสืบเนื่องของเหตุการณ์’ ทำหน้าที่ขยายคำกริยาเพื่อบอกความสืบเนื่องสามารถแสดงเป็นแผนภาพได้ดังนี้

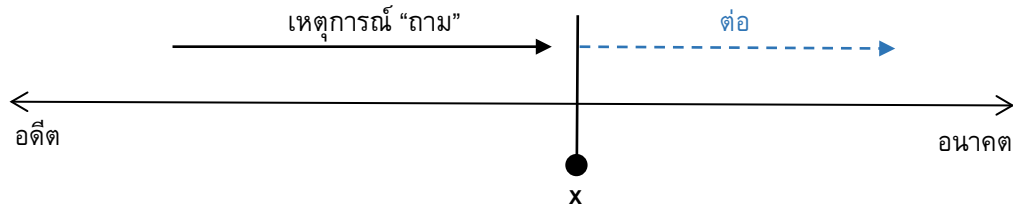
จากแผนภาพจะเห็นได้ว่าคำกริยวิเศษณ์ “ต่อ” ที่แสดงด้วยลูกศรเส้นประทำหน้าที่บอกความสืบเนื่องของการกระทำก่อนหน้า ที่เกิดขึ้นอีกครั้ง ณ จุดเวลาหนึ่ง (x) คำกริยวิเศษณ์ “ต่อ” ที่มีความหมาย ‘บอกความสืบเนื่องของเหตุการณ์’ ปรากฏในโครงสร้างพื้นฐานดังต่อไปนี้

ตัวอย่าง โครงสร้าง นามวลี₁ + คำกริยา + (นามวลี₂) + ต่อ + (หน่วยบอกระยะเวลา) + (หน่วยบอกเวลา)
เมื่อล้ออีกฝ่ายจนพอใจจึงถามต่อ

(Department of Linguistics, 2020)

NP ₁	Verb	NP ₂	Adverb
-	ถาม	-	ต่อ

ข้อความที่เส้นใต้ คำว่า “ต่อ” ทำหน้าที่บอกความสืบเนื่องของเหตุการณ์การถาม ซึ่งสามารถแสดงเป็นแผนภาพได้ดังนี้

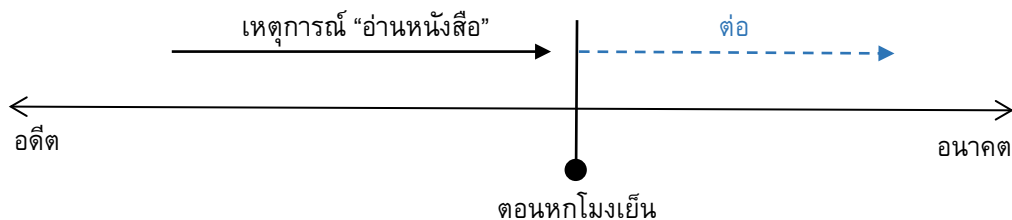
จากแผนภาพ คำกริยาวิเศษณ์ “ต่อ” ที่บอกความสืบเนื่องของเหตุการณ์ แสดงด้วยลูกศรเส้นประมีหน้าที่บอกความสืบเนื่องของการถามที่เริ่มเกิดขึ้นอีกครั้ง ณ จุดเวลาหนึ่ง (x)

ตัวอย่าง โครงสร้าง นามวลี₁ + คำกริยา + (นามวลี₂) + ต่อ + (หน่วยบอกระยะเวลา) + (หน่วยบอกเวลา)
ฟ้าได้อ่านหนังสือต่ออีกที่ตอนหกโมงเย็น

(Department of Linguistics, 2020)

NP ₁	Verb	NP ₂	Adverb	Adverb of time
ฟ้า	อ่าน	หนังสือ	ต่อ	ตอนหกโมงเย็น

ข้อความที่เส้นใต้ คำว่า “ต่อ” ทำหน้าที่บอกความสืบเนื่องของเหตุการณ์การอ่านหนังสือ ซึ่งสามารถแสดงเป็นแผนภาพได้ดังนี้

จากแผนภาพ คำกริยาวิเศษณ์ “ต่อ” ที่บอกความสืบเนื่องของเหตุการณ์ แสดงด้วยลูกศรเส้นประมีหน้าที่บอกความสืบเนื่องของการอ่านหนังสือที่เริ่มเกิดขึ้นอีกครั้งตอนหกโมงเย็น

3. การตัดสินความหมายเป็นความหมายใหม่

คำกริยาวิเศษณ์ “ต่อ” ที่มีความหมาย ‘บอกความสืบเนื่องของเหตุการณ์’ มีลักษณะที่ใกล้เคียงกับคำกริยา “ต่อ” ที่มีความหมาย ‘ปรากฏถัดจากสิ่งอ้างอิง’ ทั้งสองความหมายต่างอ้างอิงถึงสิ่งก่อนหน้าเช่นเดียวกัน อย่างไรก็ตาม ความหมายทั้งสองความหมายในงานวิจัยนี้ถูกตัดสินแยกกันเป็นคณะความหมาย เนื่องจากผ่านเกณฑ์การตัดสินการมีหลายความหมายอย่างมีหลักการจำนวน 3 ข้อ

ตัวอย่าง คำกริยาวิเศษณ์ “ต่อ” ที่มีความหมาย ‘บอกความสืบเนื่องของเหตุการณ์’

(1) หมอบอกให้กินยาต่อประมาณ 1 เดือน

(Department of Linguistics, 2020)

ข้อความที่เส้นใต้ คำว่า “ต่อ” ทำหน้าที่บอกความสืบเนื่องของเหตุการณ์การกินยา

ตัวอย่าง คำกริยา “ต่อ” ที่มีความหมาย ‘ปรากฏถัดจากสิ่งอ้างอิง’

(2) ฉันยืมหนังสือต่อจากเธอ

(Department of Linguistics, 2020)

ข้อความที่ขีดเส้นใต้มีความหมายว่า ‘ฉันยืมหนังสือในลำดับที่ถัดจากเธอ’

3.1 เกณฑ์ทางความหมาย

คำว่า “ต่อ” ในตัวอย่างที่ (1) มีความหมาย ‘บอกความสืบเนื่องของเหตุการณ์’ ทำหน้าที่ขยายคำกริยาเพื่อบอกความสืบเนื่อง ต่างจากคำว่า “ต่อ” ในตัวอย่างที่ (2) ซึ่งมีความหมาย ‘ปรากฏถัดจากสิ่งอ้างอิง’ แสดงการปรากฏของสิ่งหนึ่งโดยมีอีกสิ่งหนึ่งเป็นจุดอ้างอิงตำแหน่งการปรากฏ

3.2 เกณฑ์การอธิบายมโนทัศน์

คำว่า “ต่อ” ที่มีความหมาย ‘บอกความสืบเนื่องของเหตุการณ์’ ไม่สามารถปรากฏร่วมกับบุพบท “จาก” ที่บอกแหล่งเดิมได้ ต่างจากความหมาย ‘ปรากฏถัดจากสิ่งอ้างอิง’ ซึ่งสามารถปรากฏร่วมกับบุพบท “จาก” ที่บอกแหล่งเดิมของผู้กระทำก่อนหน้าได้ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(1) หมอบอกให้กินยาต่อจากเธอประมาณ 1 เดือน

(2) ฉันยืมหนังสือต่อจากเธอ

จากตัวอย่างจะเห็นได้ ว่าบุพบท “จาก” ที่บอกแหล่งเดิมของผู้กระทำก่อนหน้าไม่สามารถปรากฏร่วมกับคำว่า “ต่อ” ในตัวอย่างที่ (1) ได้ เนื่องจากการปรากฏร่วมดังกล่าวไม่มีความสอดคล้องกัน (การเติม บุพบท “จาก” เข้าไปในตัวอย่างที่ (1) ทำให้ “ต่อ” ในประโยคไม่สามารถตีความเป็นความหมาย ‘บอกความสืบเนื่องของเหตุการณ์’ ได้) แต่สามารถปรากฏร่วมกับคำว่า “ต่อ” ในตัวอย่างที่ (2) ได้

3.3 เกณฑ์ทางไวยากรณ์

คำว่า “ต่อ” ที่มีความหมาย ‘บอกความสืบเนื่องของเหตุการณ์’ ปรากฏในโครงสร้าง นามวลี₁ + คำกริยา + (นามวลี₂) + ต่อ + (หน่วยบอกระยะเวลา) + (หน่วยบอกเวลา) (ตัวอย่างเช่น หมอบอกให้กินยาต่อประมาณ 1 เดือน) ต่างจากความหมาย ‘ปรากฏถัดจากสิ่งอ้างอิง’ ซึ่งปรากฏในโครงสร้าง นามวลี₁ + ต่อ + นามวลี₂/บุพบท “จาก, กับ” (ตัวอย่างเช่น ฉันยืมหนังสือต่อจากเธอ)

จากเกณฑ์การพิจารณาทั้ง 3 ข้อ จึงทำให้สามารถตัดสินได้ว่าคำว่า “ต่อ” ที่มีความหมาย ‘บอกความสืบเนื่องของเหตุการณ์’ และความหมาย ‘ปรากฏถัดจากสิ่งอ้างอิง’ ควรแยกออกจากกันเป็นคนละความหมาย

4. ความสัมพันธ์ระหว่างคำกริยา “ต่อ” กับคำกริยาวิเศษณ์ “ต่อ”

จากการศึกษาข้อมูลเชิงประวัติ พบคำว่า “ต่อ” ที่มีความหมาย ‘ปรากฏถัดจากสิ่งอ้างอิง’ เริ่มปรากฏตัวอย่างครั้งแรกในช่วงพุทธศตวรรษที่ 23 ส่วนคำว่า “ต่อ” ที่มีความหมาย ‘บอกความสืบเนื่องของเหตุการณ์’ เริ่มปรากฏตัวอย่างครั้งแรกในช่วงพุทธศตวรรษที่ 23

4.1 ปริบทในกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์

ปริบทในกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำว่า “ต่อ” จากความหมาย ‘ปรากฏถัดจากสิ่งอ้างอิง’ ไปสู่ความหมาย ‘บอกความสืบเนื่องของเหตุการณ์’ สามารถแบ่งเป็น 4 ระยะ ได้ดังนี้

ระยะเริ่มต้น คำว่า “ต่อ” มีความหมาย ‘ปรากฏถัดจากสิ่งอ้างอิง’ แสดงการปรากฏของสิ่งหนึ่งโดยมีอีกสิ่งหนึ่งเป็นจุดอ้างอิงตำแหน่งการปรากฏ พิจารณาตัวอย่างต่อไปนี้

(1) เขตแดนเยอรมันที่ต่อกับเมืองฝรั่งเศสในแถบนี้ดูไม่มีหลักอะไร

(King Rama V, 1993)

(2) ขอท่านช่วยให้ใครค้นราชกิจจาให้ด้วยจะเอามาลงตำนาน หีบศพหลวง สำหรับพิมพ์ต่อตำนานพระโกศ

(Naritsaranuwatiwong & DamrongRajanubhab, 2015)

ตัวอย่างที่ (1) คำว่า “ต่อ” เป็นคำกริยา มีความหมาย ‘ปรากฏถัดจากสิ่งอ้างอิง’ (โครงสร้าง นามวลี₁ + ต่อ + นามวลี₂/บุพบทวลี “จาก, กับ”) แสดงการปรากฏของเขตแดนเยอรมันที่ถัดจากเมืองฝรั่งเศส

ตัวอย่างที่ (2) คำว่า “ต่อ” เป็นคำกริยาตัวที่สองในหน่วยสร้างกริยาเรียง มีความหมาย ‘ปรากฏถัดจากสิ่งอ้างอิง’ (โครงสร้าง นามวลี₁ + คำกริยาแสดงการกระทำ + ต่อ + นามวลี₂/บุพบทวลี “จาก, กับ”) แสดงลำดับการพิมพ์ของตำนานหีบศพหลวงซึ่งอยู่ถัดจากตำนานพระโกศ

การปรากฏเป็นกริยาตัวที่ 2 ในหน่วยสร้างกริยาเรียงนี้ส่งผลให้ความหมายที่แสดงการปรากฏของคำว่า “ต่อ” มีความหมายที่เลื่อนลง ส่วนความหมายที่แสดงลำดับนั้นปรากฏเด่นชัดขึ้น

ระยะบริบทเชื่อมโยง คำว่า “ต่อ” ที่มีความหมาย ‘ปรากฏถัดจากสิ่งอ้างอิง’ เริ่มสามารถตีความเป็นความหมาย ‘บอกความสืบเนื่องของเหตุการณ์’ ได้

คำว่า “ต่อ” ในระยะนี้ ปรากฏเป็นคำกริยาตัวที่ 2 ในหน่วยสร้างกริยาเรียง (โครงสร้าง นามวลี₁ + คำกริยาแสดงการกระทำ + ต่อ + นามวลี₂/บุพบทวลี “จาก, กับ”) แสดงลำดับของการกระทำที่เกิดขึ้นหลังจากการกระทำเดิมของตน (การกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งซ้ำอีกครั้งหลังจากการกระทำเดิม ปงชี้เป็นนัยว่าการกระทำนั้นเป็นการกระทำที่มีความต่อเนื่อง) พิจารณาตัวอย่างต่อไปนี้

(3) ท่านได้พูดต่อจากที่ค้างไว้

(Department of Linguistics, 2020)

ตัวอย่างที่ (3) คำว่า “ต่อ” ปรากฏหลังคำกริยา “พูด” แสดงลำดับของการพูดที่เกิดขึ้นหลังจากการพูดก่อนหน้านี้ของตน ในบริบทเฉพาะนี้จะเห็นได้ว่า การพูดของประธานมีลักษณะเป็นการกระทำที่ต่อเนื่องจากการกระทำเดิม (พูด) ส่งผลให้คำว่า “ต่อ” เกิดการอนุมานความหมายใหม่เป็นความหมาย ‘บอกความสืบเนื่องของเหตุการณ์’

ระยะบริบทเปลี่ยน คำว่า “ต่อ” ปรากฏในบริบทที่ความหมาย ‘บอกความสืบเนื่องของเหตุการณ์’ เริ่มปรากฏเด่นกว่าความหมายดั้งเดิม (ความหมาย ‘ปรากฏถัดจากสิ่งอ้างอิง’)

จากการศึกษาไม่พบคำว่า “ต่อ” ในระยะบริบทเปลี่ยน ซึ่งอาจเกิดจากข้อจำกัดของข้อมูลในการศึกษา

ระยะการกลายเป็นแบบแผน คำว่า “ต่อ” เปลี่ยนแปลงความหมายไปเป็นความหมาย ‘บอกความสืบเนื่องของเหตุการณ์’ ไม่สามารถตีความเป็นความหมายดั้งเดิม (ความหมาย ‘ปรากฏถัดจากสิ่งอ้างอิง’) ได้ พิจารณาตัวอย่างต่อไปนี้

(4) บ้านเมืองข้างปากใต้จึงยับเยินต่อมาจนทุกวันนี้

(Fine Arts Department, 1962)

ตัวอย่างที่ (4) คำว่า “ต่อ” เป็นคำกริยาวิเศษณ์ มีความหมาย ‘บอกความสืบเนื่องของเหตุการณ์’ (นามวลี₁ + คำกริยา + (นามวลี₂) + ต่อ + (หน่วยบอกระยะเวลา) + (หน่วยบอกเวลา)) ทำหน้าที่แสดงการสืบเนื่องของเหตุการณ์การยับเยินของบ้านเมือง ไม่สามารถตีความเป็นความหมายดั้งเดิม (ความหมาย ‘ปรากฏถัดจากสิ่งอ้างอิง’) ได้

4.2 กระบวนการเปลี่ยนแปลงทางความหมาย

คำว่า “ต่อ” ที่มีความหมาย ‘ปรากฏถัดจากสิ่งอ้างอิง’ เปลี่ยนแปลงความหมายไปสู่ความหมาย ‘บอกความสืบเนื่องของเหตุการณ์’ โดยผ่านกระบวนการนามนัยที่ขบเน้นส่วนย่อยของเหตุการณ์การปรากฏถัดจากสิ่งอ้างอิง

การเปลี่ยนแปลงทางความหมายของคำว่า “ต่อ” จากความหมาย ‘ปรากฏถัดจากสิ่งอ้างอิง’ เป็นความหมาย ‘บอกความสืบเนื่องของเหตุการณ์’ สามารถสังเกตได้จากบริบทในตัวอย่างที่ (3)

(3) ท่านได้พูดต่อจากที่ค้างไว้

(Department of Linguistics, 2020)

คำว่า “ต่อ” ในตัวอย่างที่ (3) ปรากฏเป็นคำกริยาตัวที่สองในหน่วยสร้างกริยาเรียง แสดงลำดับของการกระทำที่เกิดขึ้น หลังจากการกระทำเดิมของตน การกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งซ้ำหลังจากการกระทำเดิม บ่งชี้เป็นนัยถึงความต่อเนื่องของการกระทำ กระบวนการนามนัยส่งผลให้คำว่า “ต่อ” ที่แสดงลำดับของการกระทำที่เกิดขึ้น เปลี่ยนแปลงความหมายไปอ้างถึงความต่อเนื่องของ เหตุการณ์ซึ่งเป็นส่วนย่อยภายในเหตุการณ์การปรากฏถัดจากสิ่งอ้างอิง เนื่องจากมีความใกล้ชิดกันทางมโนทัศน์

4.3 กลไกการเปลี่ยนแปลงทางวากยสัมพันธ์

คำว่า “ต่อ” ที่มีความหมาย ‘ปรากฏถัดจากสิ่งอ้างอิง’ เปลี่ยนแปลงความหมายไปสู่ความหมาย ‘บอกความสืบเนื่องของ เหตุการณ์’ โดยผ่านกลไกการเปลี่ยนแปลงทางวากยสัมพันธ์ ได้แก่ กลไกการวิเคราะห์ใหม่

การเปลี่ยนแปลงทางวากยสัมพันธ์ของคำว่า “ต่อ” ด้วยกลไกการวิเคราะห์ใหม่ จากความหมาย ‘ปรากฏถัดจากสิ่งอ้างอิง’ เป็นความหมาย ‘บอกความสืบเนื่องของเหตุการณ์’ สามารถสังเกตได้จากบริบทในตัวอย่างที่ (3)

(3) ท่านได้พูดต่อจากที่ค้างไว้

(Department of Linguistics, 2020)

คำว่า “ต่อ” ในตัวอย่างที่ (3) เกิดการวิเคราะห์ใหม่จากคำกริยา “ต่อ” ที่มีความหมาย ‘ปรากฏถัดจากสิ่งอ้างอิง’ (ตัวอย่างที่ (3) พูดคำกริยาต่อคำกริยาจากที่ค้างไว้) เป็นคำกริยาวิเศษณ์ทำหน้าที่ขยายคำกริยาเพื่อบอกความสืบเนื่องของเหตุการณ์ (ตัวอย่างที่ (3) พูดคำกริยาต่อคำกริยาวิเศษณ์จากที่ค้างไว้)

คำกริยา “ต่อ” ที่มีความหมายว่า ‘ปรากฏถัดจากสิ่งอ้างอิง’ เปลี่ยนแปลงหน้าที่เป็นคำกริยาวิเศษณ์ ‘บอกความสืบเนื่องของ เหตุการณ์’ โดยผ่านกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ ซึ่งมีกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางความหมาย ได้แก่ กระบวนการนามนัย และกลไกการเปลี่ยนแปลงทางวากยสัมพันธ์ ได้แก่ กลไกการวิเคราะห์ใหม่

สรุปและอภิปรายผลการศึกษา

ผลการวิจัยพบว่า คำกริยา “ต่อ” ที่มีความหมาย ‘ปรากฏถัดจากสิ่งอ้างอิง’ เปลี่ยนแปลงหน้าที่ไปเป็นคำกริยาวิเศษณ์ “ต่อ” ที่มีความหมาย ‘บอกความสืบเนื่องของเหตุการณ์’ โดยผ่านกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ ซึ่งมีกระบวนการเปลี่ยนแปลงทาง ความหมาย ได้แก่ กระบวนการนามนัย และกลไกการเปลี่ยนแปลงทางวากยสัมพันธ์ ได้แก่ กลไกการวิเคราะห์ใหม่

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับคำว่า “ต่อ” ทำให้เห็นว่าบริบทแวดล้อมมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางความหมายของคำ ความหมายหรือหน้าที่ใหม่ของคำจะเกิดขึ้นในหน่วยสร้าง (construction) หรือบริบท (context) ที่เฉพาะเจาะจง ซึ่งเอื้อต่อ การอนุมานความหมายเป็นความหมายใหม่

คำว่า “ต่อ” ที่มีความหมาย ‘ปรากฏถัดจากสิ่งอ้างอิง’ เริ่มสามารถตีความเป็นความหมาย ‘บอกความสืบเนื่องของ เหตุการณ์’ ได้ ในบริบทที่คำว่า “ต่อ” ปรากฏเป็นคำกริยาตัวที่สองในหน่วยสร้างกริยาเรียง แสดงลำดับของการกระทำที่เกิดขึ้น หลังจากการกระทำเดิมของตน โดยปรากฏในโครงสร้าง [นามวลี, + คำกริยาแสดงการกระทำ + ต่อ + นามวลี/บุพบทวลี “จาก, กับ”] การกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งซ้ำหลังจากการกระทำเดิม บ่งชี้เป็นนัยถึงความต่อเนื่องของการกระทำ ซึ่งต่อมาความหมายที่เกิดขึ้น ในบริบทดังกล่าวได้พัฒนาเป็นความหมายใหม่ คือ ความหมาย ‘บอกความสืบเนื่องของเหตุการณ์’

References

- Department of Linguistics, Faculty of Arts, Chulalongkorn University. (2020). *Thai National Corpus*. Retrieved 20 March 2020, from <https://www.arts.chula.ac.th/ling/tnc3/> (In Thai)
- Evans, V. (2004). *The Structure of Time: Language, Meaning and Temporal Cognition*. Amsterdam: John Benjamins.
- Evans, V. (2005). 'The meaning of time: polysemy, the lexicon and conceptual structure', *Journal of Linguistics*, 41(1), 33–75.
- Fine Arts Department. (1962). *Cotmaajlungudomsombut*. Bangkok: Fine Arts Department. (In Thai)
- Heine, B. (2002). On the role of context in grammaticalization. In I. Wischer & G. Diewald (Eds.), *New reflections on grammaticalization*, pp. 83-101, Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.
- Heine, B. & Kuteva, T. (2007). *The genesis of grammar: a reconstruction*. Oxford: Oxford University Press.
- Hopper, P. J. & Traugott, E. C. (2003). *Grammaticalization*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Jaratjarungkiat, S. (2012). *The Development of the Word /pen/ in Thai*. Doctoral Dissertation, Ph.D. in Thai, Chulalongkorn University, Thailand. (In Thai)
- Johnson, M. (1987). *The body in the mind: The bodily basis of meaning, imagination, and reason*. Chicago: Chicago University Press.
- King Rama IV, (1993). *Klaibaan*. Bangkok: Amarin Printing & Publishing. (In Thai)
- King Rama V, (1993). *Klaibaan*. Bangkok: Amarin Printing & Publishing. (In Thai)
- Kurylowicz, J. (1965). The Evolution of Grammatical Categories. *Diogenes* 57: 55-71.
- Lakoff, G. & M. Johnson. (1980). *Metaphor we live by*. Chicago: University of Chicago Press.
- Matlin, M. (1983). *Cognition*. New York: CBS College Publishing.
- Mueanjai, S. (2011). *Constructions Expressing Three-Participant Event in Thai*. Doctoral Dissertation, Ph.D. in Thai, Chulalongkorn University, Thailand. (In Thai)
- Naritsaranuwatiwong and DamrongRajanubhab. (2015). *Sarnsomdet*. Bangkok: Office of the Royal Society.
- Office of the Royal Society. (2017). *Dictionary of Linguistics (General Linguistics) by Office of the Royal Society*. Bangkok: Abiz Intergroup. (In Thai)
- Pantip. (2020). *Pantip.com* [Online]. Retrieved 20 Mach 2020, from <https://pantip.com/> (In Thai)
- Panupong, V. (1987). *The Structure of Thai*. Bangkok: Ramkhamhaeng University Press. (In Thai)
- Sukhaphiwat, K. & Others. (2024). Figure 1 *CONTAINMENT* schema.
- Thepkanjana, K. (2016). *Grammaticalization*. Bangkok: Project of Publishing Academic Works, Research Department, Faculty of Arts, Chulalongkorn University. (In Thai)
- Tyler, A. & Evans, V. (2003). *The semantics of English prepositions: Spatial scenes, embodied meaning and cognition*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Wongthai, N. (2019). *Introduction to Cognitive Semantics*. Bangkok: World All Print. (In Thai)